

OFIARY

W czasie II wojny światowej Niemcy wymordowali co najmniej 5,5 mln Żydów europejskich, w tym 2,7–2,9 mln Żydów polskich.

ZAGŁADA ŻYDÓW EUROPEJSKICH

określenie używane przez III Rzeszę Niemiecką:

„OSTATECZNE ROZWIĄZANIE KWESTII ŻYDOWSKIEJ”

KONFERENCJA W WANNSEE

20 stycznia 1942 r.

Narada przedstawicieli najwyższych władz III Rzeszy, w trakcie której ustalono plan zagłady ludności żydowskiej.

AKCJA REINHARD

niem. Aktion Reinhard (marzec 1942 – listopad 1943)
Operacja III Rzeszy Niemieckiej w ramach „ostatecznego rozwiązania kwestii żydowskiej”, podczas której wymordowano ok. 2 mln żydowskich mężczyzn, kobiet i dzieci.

EINSATZ REINHARD

Specjalny oddział (grupa) eksterminacyjny realizujący akcję zagłady Żydów; liczył 450 osób, w tym 92 osoby doświadczone w stosowaniu Cyklonu B i w przeprowadzaniu akcji masowej eutanazji.

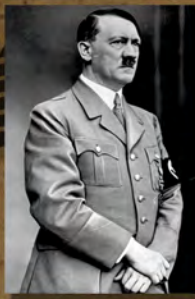
OBOZY ZAGŁADY

Niemieckie ośrodki masowej zagłady (funkcjonujące od grudnia 1941 do stycznia 1945) zorganizowane przez III Rzeszę dla przeprowadzenia eksterminacji Żydów. Obozy zagłady miały zastąpić masowe egzekucje dokonywane przez Einsatzgruppen (grupy operacyjne). W obozach tych zamordowano 3,5 mln Żydów.

Obozy zagłady: Kulmhof (grudzień 1941), Auschwitz-Birkenau (marzec 1942), Bełżec (marzec 1942), Sobibór (kwiecień 1942), Treblinka (1942). Ponadto Majdanek oraz obóz Janowski we Lwowie.

„ARCHITEKCI” HOŁOKAUSTU

Adolf Hitler
(1889–1945)
przywódca III Rzeszy Niemieckiej (1933–1945), główny inicjator zagłady Żydów.

Heinrich Himmler
(1900–1945)
szef SS i policji, minister spraw wewnętrznych III Rzeszy, główny organizator zagłady.

Reinhard Heydrich
(1904–1942)
szef Głównego Urzędu Bezpieczeństwa III Rzeszy (RSHA), organizator konferencji w Wannsee, nadzorował niemieckie obozy koncentracyjne i zagłady.

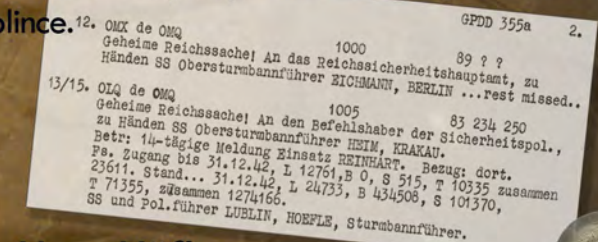
Adolf Eichmann
(1906–1962)
kierownik Referatu Żydowskiego Gestapo (w RSHA), organizator transportów Żydów do obozów zagłady.

Odilo Globocnik
(1904 – 1945)
szef SS i policji dystryktu lubelskiego, kierujący Akcją Reinhard.

Telegram Höflego, 11 stycznia 1943 r.
Telegram Hansa Höflego do Adolfa Eichmanna i Franza Heima, zawierający informacje nt. postępu Akcji Reinhard, m.in. o łącznej liczbie 1 274 166 zamordowanych (do 31 grudnia 1942 r.), w czterech obozach zagłady: Lublinie-Majdanku, Bełżcu, Sobiborze i Treblince.

Hans Höfle
(1911 – 1962)
szef Sztabu Akcji Reinhard, zastępca Odilo Globocnika.

www.truthaboutcamps.eu

www.ipn.gov.pl

WYBÓR ŹRÓDEŁ

Telefonogram szefa Głównego Urzędu Bezpieczeństwa Rzeszy (RSHA) R. Heydricha do dowódców grup operacyjnych Policji Bezpieczeństwa w sprawie założeń i metod rozwiązania problemu żydowskiego na okupowanych terytoriach, Berlin, 21 września 1939, [w:] Eksterminacja Żydów na ziemiach polskich w okresie okupacji hitlerowskiej. Zbiór dokumentów, oprac. T. Berenstein, A. Eisenbach, A. Rutkowski, Warszawa 1957.

Telefonogram

Do szefów wszystkich grup operacyjnych Policji Bezpieczeństwa.

Dotyczy: Problemu żydowskiego na okupowanych terytoriach.

Powołując się na odbytą dziś w Berlinie konferencję, jeszcze raz zwracam uwagę na to, że zaplanowane łączne posunięcia (a więc ostateczny cel) muszą być utrzymane w ścisłej tajemnicy. [...]

Pierwszym założeniem prowadzącym do ostatecznego celu jest koncentracja Żydów z prowincji w większych miastach. [...] Należy przeprowadzić je we wzmożonym tempie. Należy przy tym rozróżnić:

1. między terytoriami: Gdańsk i Prusy zachodnie, Poznań, Wschodni Górny Śląsk,
2. a pozostałymi okupowanymi terytoriami.

W miarę możliwości należy wymienione pod numerem 1 terytorium opróżnić z Żydów, a przynajmniej dążyć do tego, by zostali oni skoncentrowani w niewielkiej ilości miast.

Na terytoriach wymienionych pod numerem 2 należy stworzyć możliwie mało punktów koncentracji, co ułatwi późniejsze kroki. Należy przy tym starać się o to, aby tylko te miasta wyznaczać na punkty koncentracji, które są węzłami kolejowymi lub przynajmniej leżą na liniach kolejowych. [...]

Fragmenty przemówienia gen. Hansa Franka, wygłoszonego na posiedzeniu rządu Generalnego Gubernatorstwa, nt. planu masowej ztąglady ludności żydowskiej, Kraków, 16 grudnia 1941 r., [w:] Eksterminacja Żydów na ziemiach polskich w okresie okupacji hitlerowskiej, oprac. T. Berenstein, A. Eisenbach, A. Rutkowski, Warszawa 1957.

[...] Powiem Panom otwarcie, że z Żydami trzeba skończyć tak czy owak. Führer powiedział kiedyś: jeśli zjednoczonemu żydostwu znowu uda się rozpętać wojnę światową, wówczas nie tylko podburzone do wojny narody złożą swą krew w ofierze, lecz przyjdzie również kres na Żyda w Europie. Wiem, że krytykuje się wiele posunięć, dokonywanych teraz w Rzeszy w stosunku do Żydów. Świadomie i wciąż usiłuje się - jak o tym świadczą sprawozdania o nastrojach - mówić o okrucieństwie, surowości itd. [...] Jako stary narodowy socjalista muszę też powiedzieć, że gdyby ród żydowski w Europie przeżył wojnę, my zaś poświęcilibyśmy najlepszą naszą krew dla zachowania Europy - wówczas wojna ta byłaby tylko częściowym sukcesem. Dlatego mój zasadniczy stosunek do Żydów opiera się na nadziei, że Żydzi znikną. Trzeba ich usunąć. [...]

Protokół narady dotyczącej „ostatecznego rozwiązania kwestii żydowskiej”, Wannsee, k. Berlina, 20 stycznia 1942 r. (z udziałem m.in. R. Heydricha i A. Eichamna).

[...]

II. Szef Policji Bezpieczeństwa i SD Obergruppenführer SS Heydrich oznajmił na wstępie, że marszałek Rzeszy udzielił mu pełnomocnictw odnośnie poczynienia przygotowań do ostatecznego rozwiązania kwestii żydowskiej w Europie i zaznaczył, że zwołano tę konferencję w celu wyjaśnienia podstawowych problemów. Wyrażone przez marszałka Rzeszy życzenie przesłania mu zarysu obejmującego organizację, rzeczowe i materialne sprawy związane z ostatecznym rozwiązaniem kwestii żydowskiej w Europie wymaga uprzedniej wspólnej narady wszystkich zainteresowanych instancji centralnych w celu uzgodnienia linii działania. Kierownictwo przy opracowywaniu ostatecznego rozwiązania kwestii żydowskiej należy centralnie do reichsführera SS i szefa niemieckiej policji (szefa Policji Bezpieczeństwa i SD bez względu na granice geograficzne). Szef Policji Bezpieczeństwa i SD złożył następnie krótką relację o walce prowadzonej dotychczas z tym przeciwnikiem. [...]

Przemówienie Stanisława Mikołajczyka do Rady Narodowej: Martyrologia Żydów w Polsce – Protest kraju, Rady Narodowej i Rządu R. P. – wnioski i postulaty, [w:] Armia krajowa w dokumentach 1939–1945, t. 2, Wrocław – Warszawa – Kraków, 1990.

Obecną kartę w martyrologii Polski stanowią prześladowania mniejszości żydowskiej w Polsce. Dyspozycja Hitlera, że rok 1942 musi być rokiem wykończenia co najmniej połowy Żydów polskich, jest wykonywana z całą bezwzględnością i barbarzyństwem jakiego nie znają dzieje świata [...]. Masowe mordy odbywają się w całym Kraju, zglądza się Żydów polskich łącznie z Żydami innych krajów okupowanych, przywiezionych na teren Polski. [...] Świat patrzy na tę zbrodnię straszliwszą niż wszystko co widziały dzieje, i milczy. Rzeź milionów bezbronych ludzi dokonywa się wśród powszechnego, złowrogiego milczenia. [...] Tego milczenia dłużej tolerować nie można. Jakiegokolwiek są jego pobudki, jest to nikczemne. Wobec zbrodni nie należy pozostawać biernym. Kto milczy w obliczu mordu, staje się współnikiem mordercy. Kto nie potępią – ten przyzwala.

Przyłączam się w imieniu Rządu Polskiego ze względów zasadniczych do tego protestu Kraju i protestu Rady Narodowej. Rząd Polski staje w obronie wszystkich swych obywateli bez względu na wyznanie i na narodowość i czyni to w imię tak interesów państwowych, jak w imię uczuć ludzkich i zasad chrześcijańskich. Łącząc się z nim Polacy w Kraju i na obczyźnie.

Cyklon B

środek chemiczny z grupy pestycydów (substancja do zwalczania szkodników), wykorzystywany przez III Rzeszę Niemiecką jako środek do uśmiercania ludzi w komorach gazowych obozów zagłady. Ofiary uśmiercane Cyklonem B umierały w straszliwych męczarniach.

Napis nad bramą do obozu Auschwitz „Arbeit macht frei” (niem. praca czyni wolnym).

Szczątki zwęglonych zwłok i piec krematoryjny. Majdanek, 1944 r.

Stefan Korboński, Polskie Państwo Podziemne. Przewodnik po Podziemiu z lat 1939–1945, Bydgoszcz, bdw, fragment rozdziału XVIII. Żydzi pod okupacją.

[...] Rzeczywistą przyczyną wyboru Polski był fakt, że ze wszystkich Żydów europejskich przeznaczonych na zagładę trzy i pół miliona zamieszkiwało w Polsce. Transport kolejowy niemiecki był na skutek wojny bardzo przeciążony. Toteż łatwiej było wybudować obozy zagłady w Polsce i dowozić do nich z niewielkiej odległości wspomniane trzy i pół miliona Żydów polskich niż je przewozić kolejami do Węgier czy do Francji. Największy z tych obozów Oświęcim założono tuż przy granicy Rzeszy również z tego względu, by skrócić przewóz kilkuset tysięcy Żydów z Węgier, Francji i Włoch [...].

Technika uśmiercania w obozie zagłady Treblinka: na podstawie:
<http://www.treblinka-muzeum.eu/index.php/historia/oboz-zaglady/technik-a-umiercania>

Mechanizm postępowania z deportowanymi do obozu ludźmi i sposób ich uśmiercania opracował Christian Wirth, inspektor obozu w Treblince, Bełżcu i Sobiborze. Przeszkolił on punkt po punkcie załogę, tak by wszystko przebiegało zgodnie z jego planami. [...] Cały transport na stacji kolejowej w Treblince dzielono na trzy części i każdą z osobna dostarczano do obozu. [...]

Po podstawieniu wagonów na rampę obozową rozpoczynał się właściwy cykl zagłady. Przywiezieni tu ludzie po wyjściu na rampę i „plac kolejowy” pozostawiali bagaż, zabierając ze sobą dokumenty i rzeczy wartościowe. Oddzielano ludzi niemających sił, inwalidów, chorych, starców i samotne dzieci, po czym kierowano ich do lazaretu, by nie opóźniali akcji uśmiercania. Zdrowych, w szybkim tempie, ciągle wrzeszcząc na nich i bijąc, kierowano do rozbieralni. Tutaj przejmowało ich komando czerwone. Dzielono przybyłych według płci. Kobiety i dzieci udawały się do rozbieralni na lewo, mężczyźni na prawo. Tutaj też, w zależności od potrzeb, dokonywano selekcji, wybierając odpowiednie osoby do pracy w obozie. Byli to ludzie młodzi, zdrowi, z potrzebnym w warunkach obozowych zawodem. Wszystkim rozdawano sznurki, by powiązali nimi zdjęte buty. Kobietom po wejściu do baraku obcinano włosy.

Wpychaniem do komór i gazowaniem zajmowało się dwóch strażników ukraińskich, którzy pomagali sobie w tych czynnościach metalową rurą i szablą. Gazowanie stłoczonych ludzi trwało około 20 minut. Czasami proces ten przedłużano. Zwłoki wraz z krwią i ekskrementami wyciągane były po pochylej podłodze komory przez otwarte z zewnątrz włazy. Po wyrwaniu ze zwłok złotych zębów oraz wyjęciu ukrytych w otworach ciała przedmiotów wartościowych, zwłoki trafiały do dołów. W późniejszym okresie transportowano je bezpośrednio na ruszty za pomocą skórzanych rzemieni, pasów lub na drewnianych noszach. [...]

Sonderkommando w czasie palenia ciał zamordowanych Żydów. Auschwitz-Birkenau, 1944 r.